

## Rännukihust ajendatud uurimistöo Läänemereprovintides

# Vana jalgratturite reisijuht Eestist: õlleputkast õlleputkani nagu aastal 1897

1.10.2018 – <https://www.nordisch.info/estland/radtourenbuch-von-bierbude-zu-bierbude/>

*Vanad reisijuhid pakuvad jalgrattureile võimalust endisaja Baltikumi uuesti avastada. 1897. aastast pärinev Eestimaa reisijuht on nüüd Wikisource'i andmebaasis osaliselt transkribeerituna kättesaadav.*

[Pildiallkiri] *Eestimaa reisijuht Põhja-Liivimaa linnadeni ulatuvate rattamarsruutidega*,  
<http://www.digar.ee/id/nlib-digar:73146>

Muhu ja Saaremaa vaheline tamm avati 27. juulil 1896. Lõpuks said need kaks Lääne-Eesti saart omavahelise alalise maanteeühenduse nagu oli soovinud juba Rootsi kuninganna Kristiina.

See ühendustee on kasutatav tänapäevani – ka jalgratturite jaoks. 1897. aastal ilmus Revalis – tänapäeva Tallinnas – jalgratturitele mõeldud „Eestimaa reisijuht Põhja-Liivimaa linnadeni ulatuvate rattamarsruutidega“.

„Seda raamatukest välja andes on meie taotluseks kõrvaldada juba meiegi jaoks tuntavat puudust Eestimaa reisijuhide järele, muuta turistid sõltumatuks kohaliku maaelanikkonna pahatihti eksitavatest teejuhatustest ning pakkuda neile reisil hädatarvilikku teavet,“ selgitasid autorid eessõnas.

Reisijuht digiteeriti Eesti Rahvusraamatukogus 2014. aastal. Alates 2018. aasta augustist on osa raamatust elektroonilisel kujul kättesaadav ka [Wikisource](#)'i andmebaasis. Seega on rattamatkajate käsutuses ajalooline allikas, mis kannatab välja võrdluse tänapäeva reisikirjandusega. Info on 120 aastat vana, aga ajalugu ei aegu. Igal juhul on see raamat Eestisse reisides kasulikuks täiendmaterjaliks.

[Nummerdatud rattamarsruudid](#) on esitatud tabelitena, kus on ära toodud asulad, vahemaad, vaatamisväärsused, körtsid ja õlleputkad. Lühidalt on kirjeldatud Eesti linnu. Mahukas kuulutuste osa kohalike hotellide, jalgrattakaupmeeste, töökodade ja rätsepate reklaamidega koondas 1897. aastal Eestis reisivate sakslastest rattaturistide jaoks üliolulist informatsiooni.

[Pildiallkiri] *Kaart „Eestimaa reisijuhist“*. (Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv,  
<http://www.digar.ee/id/nlib-digar:124036>)

„Lisatud 700 kohanimega [kaart](#) lihtsustab ülevaate saamist ja võimaldab hõlpsasti kokku panna

igäihe soovile vastava ringreisi,“ öeldakse eessõnas. Ka kaart on Tallinnas digiteeritud, aga ettevaatust selle väljatrukkimisel – tegemist on tõesti suureformaadilise kaardiga!

„Eestimaa reisijuht“ tõstatab ka mõned küsimused. Muhumaad ja Saaremaad kaardil ei ole; kumbagi saart reisijuhis isegi ei mainita. Kas need saared ei olnud varaste Eesti rattaturistide jaoks veel relevantsed?

Autoritest, Carl Cristian Alexander Dethloffist ja Alfons Krausest teame vähe – või siis väga palju, kuidas võtta: Soome Jalgratturite Ühingu [liikmete nimekirj](#) aastast 1900 mainib Tallinnas elavat Carl Dethloffi. Ja Alfons Krause nime leiame [Eestimaa Saksa Seltsi aadressiraamatu](#) 1907. aasta väljaandest. Reisijuhi esilehelt saame ka teada, et mõlemad mehed olid ühtlasi Tallinna Jalgrattasõitjate Klubi (Revaler Velocipedisten-Club) ja Üldise Jalgratturite Liidu (Allgemeine Radfahrer-Union), mis oli üks kahest üle-saksamaalisest jalgratturite ühendusest, liikmed.

Kas „Eestimaa reisijuht“ jalgrattaturistidele on tõesti ka tänapäeval kasutatav? Kõik külad, linnad ja neid ühendavad teed on ikka oma endisel kohal. Mitmed teed on lõpuni välja ehitatud ja on seetõttu laiemad kui 1900. aasta paiku. Kaasaegsed eurotoetustega ehitatud rattateed nende vahel on igatahes juba iseenesest reisi väärt, ehk küll Riias Lääne-Eesti suunas kulgevad suured maanteed öeldakse olevat rattasõiduks ebamugavad.

Riiani reisijuhis toodud rattamarsruudid siiski ei ulatunud. Seetõttu kerkis kohe üles teine uurimisküsimus: Kas 19. sajandi lõpus oli sarnane reisijuht olemas ka Läti alade kohta?

Augustis 2018 digiteeris Läti Rahvusraamatukogu Riias [Balti Jalgratturite Kalendri aastaks 1897](#). Raamatus on näiteks ära toodud Balti jalgrattaseltside aadressid ja kohalikud jalgrattasõitu puudutavad regulatsioonid. Samuti sisaldab kalender 84 rattamarsruudi kirjeldust toonastes Läänemereprovintsidest. Neist kaks viisid Kuressaarde Saaremaal.

Seega sõideti jalgratastel üle Eesti saari ühendava tammi juba 1897. aastal. See ei ole sugugi mitte ebaoluline teadmine, milleni jõudsin esimesel koos siin käsitletava reisijuhiga läbi Eestimaa tehtud rattareisil 2018. aasta suvel.

*Jens Bemme*

#### **Autorist**

Jens Bemme Dresdenist uurib jalgrattasõidu ajalugu ja levitab [Twitteri](#) vahendusel teadmisi eelmise sajandivahetuse aegsest jalgrattakultuurist. Ta õppis ülikoolis transpordimajandust ja töötab Dresdenis asuva Saksimaa Liidumaa Raamatukogu (Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden, SLUB) koduloo uurimise ja kodanikuteaduse osakonnas. „Eestimaa reisijuht“ viis ta 2018. aasta suvel kõrvalteid pidi Tallinnast Riiga. // [twitter.com/jeb\\_140](https://twitter.com/jeb_140) // [jensbemme.de](http://jensbemme.de)